

תורתך שעשועי

גיליון מס' 98

פרשת בראשית

סודו של עץ הדעת

בלומדנו בישיבה, הזהירנו המשגיח הרוחני הגה"צ הרב משה חיים שלנגר שליט"א שלא נהייה כאותם המגיעים לגיל שבעים-שמונים שנה, ועדיין מבינים את מעשה האכילה של אדם וחווה מעץ הדעת בדיוק כפי שהבינו בהיותם בכתה א'... שהרי התורה כתובה ברובדי עומק לפני עומק המסתתרים מתחת רובד הפשט, ועם הבשלות השכלית והלימודית של האדם ברבות השנים, יש להעמיק חקר להבין את הדברים יותר בשורשם. כך במעשה עץ הדעת, וכך בכל התורה. נתבונן אפוא מהו "עץ הדעת". האם היה זה "עץ החכמה", "שלפני שאכלו ממנו לא היתה בהם חכמה? הלא אדם הראשון קרא שמות לכל בעלי החיים לפי המאפיין המרכזי של כל חיה וכל בהמה, מאפיין שמלמד אותנו לשם מה נברא אותו יצור, ומה בא ללמדנו מוסר השכל (כגון: "כלב", "כ-לב", כמו לב. נאמן ומסור לבעליו, משום שבעליו מיטיב לו. ונועד ללמדנו מוסר השכל להכיר טובה למי שעשה לנו טוב. "חתול", מחתל ומכסה את צרכיו. ונועד ללמדנו צניעות ודרך ארץ ושמירת מראה נקי של הסביבה. וראה עוד ביאורי שמות בעלי החיים בספר "הצופן", פרק "שמות בעלי חיים") הרי שהיה חכם גדול עוד קודם שאכל. עוד יש להבין מה פשר הציווי שלא לאכול מעץ הדעת, הרי ודאי לא הייתה זו הוראה שרירותית חסרת טעם, ומה היה המיוחד בעץ זה שנאסרו לאכול ממנו? בביאורו לתורה כותב הרמב"ן (בראשית ב, כה) כי עץ הדעת הוא עץ הרצון, לבחור בין טוב לרע. לפי שקודם האכילה מעץ זה אמנם היה אדם הראשון חכם גדול, אך לא היה בו יצר הרע לרצות לעשות מעשה רע, אלא היה האדם מטבעו עושה מה שטוב, "ופרי האילן הזה היה מוליד הרצון והחפץ שיבחרו אוכליו בדבר או בהופכו לטוב או לרע. ולכן נקרא 'עץ הדעת' טוב ורע" (בראשית ב, ט) כי 'הדעת' יאמר בלשונו על הרצון, כלשון הכתוב 'יִדְעֶתְךָ בְּשֵׁם' (שמות לג, יב) שביאורו 'בחרתיך מכל האדם'. ולכן היו האיברים כולם בעיניהם כפנים והידיים, ולא יתבוששו בהם. והנה, אחרי אוכלו מן העץ, היתה בידו הבחירה להרע, וברצונו להרע או להטיב בין לו בין לאחרים, וזו מידה אלוקית מצד אחד, ורעה לאדם, בהיות לו בה יצר ותאוה. "ובמילים אחרות: לפני שאכל האדם מעץ הדעת, היה היצר הרע חיצוני ממנו, ולכן היה צריך הס"מ להתלבש בנחש ולבוא לפתותו לעבור על רצון ה'. אבל לאחר שאכל מעץ הדעת הכניס את היצר הרע לתוכו, ומעתה הוא עצמו מסוגל לחשוב רע ולבצע מעשים רעים, על פי בחירתו. והנה, על פי תורת הסוד, תכלית הבריאה היא להיטיב לאדם עבור למעשיו הטובים, כאשר באמצעותם הוא פועל לתיקון הבריאה מההיבט הרוחני. וכשיגיע העולם לשלימותו הרוחנית, יזכה האדם להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו בשלימות. וכדי שיוכל האדם לעשות טוב ולתקן בכך את הבריאה, נברא העולם עם פגם רוחני מסוים, כדי שכאשר נזר הבריאה, האדם, יעמוד בניסיון עץ הדעת, יתוקן פגם זה. אך כשאדם הראשון מעד ולא עמד בניסיון, לא רק שלא תיקן את הפגם המקורי שבעולם, הוא עוד הגדיל אותו ולכלך באמצעותו את הבריאה.

המשך בעמוד הבא....

וזהו הנקרא בפי חכמי הסוד "זוהמת החטא הקדמוני". או אז נפרד גן עדן הזך - הלא הוא הממד הרוחני הגבוה - מהעולם, והחומר נעשה עכור. לכן גם נגזר על האדם למות, כדי לטהר את גופו מלכלוך זה, ויחזור ויבנה שוב כשהוא טהור בתחיית המתים שבזמן הגאולה. מאז, בכל מצוה שאנו מקיימים במהלך ימי חיינו, ובכל ניסיון בו אנו עומדים, מביאים אנו את עצמנו, ואיתנו את כל הבריאה, לתיקון נוסף, שלב אחר שלב, עד השלימות הנכספת. בכוחה של ידיעה חשובה זו להעניק לכולנו כוחות לעמוד בכל ניסיון ייצרי, הן במצוות שבין האדם למקום והן במצוות שבין אדם לחברו. ויהי רצון שנזכה להגיע במהרה לתיקון העולם בביאת משיח צדקנו.

(הרב זמיר כהן שליט"א)

שבת שלום

כשקשה מקבלים ברכה

"זרח משעיר למו"

אחד מהדברים שבהם נלחם היצר עם האדם הוא לגרום לו לראות את המאורעות הפוקדים וסובבים אותו הפוך מהמבט האמיתי. ומשמעות הדבר, שבמקום הראייה האמיתית והנכונה שממנה מגיע האדם, להתבונן ולהבחין שהקב"ה שליט בעולמו, גורם היצר שהאדם יראה הפוך. ואז, מתוך ההבנה המוטעית שמקבל האדם בראייתו, נגרמת חולשה באמונה. ואמר רבינו עלמלחמה זו, שמי שבאמת ירצה להתבונן יוכל לראות!!! ראשית נביא על החיוב שחייבה התורה בהתבוננות זו, ואחר כך נביא כמה מימרות שאמר ראש הישיבה על "עבודה" זו, לראות נכוחה את המאורעות ומתוכם את הנהגת הקב"ה בעולמו. חיוב ההתבוננות כדי להגיע לאמונה הדיבור הראשון שהקב"ה דיבר במתן תורה, והוא מהדברים העיקריים, הוא "אֵלֶיךָ ה' אֶלְקֶיךָ", דהיינו אמונה בה'. והנה במצווה זו נתרבה שלא זו בלבד שצריך להאמין שיש בורא לעולם, אלא ישנו גם העניין של "אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם". דהיינו, הקב"ה אינו רק הבורא, אלא הוא גם מנהיג את העולם ומשגיח בהשגחה פרטית, ואת זה לומדים מ"אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם". עוד נלמד מהמצווה הזו, שבעיקר מה שיכולים זה לדעת את הקב"ה, אף על פי שאי אפשר להשיגו. מתקבל שידיעת ה' היא חלק ממצו ת האמונה, "וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם וְהָשַׁבְתָּ אֶל לְבָבְךָ" וגו', והאופן שמגיעים לידיעת ה' הוא על ידי התבוננות בהנהגתו יתברך, וכמו ביציאת מצרים כך זה בכל הנהגתו יתברך. (יימלא פי תהילתך – אמונה – ועצת ה' היא תקום) מעשים בידיעת ה' בתורה ובחז"ל יש הרבה דברים שחז"ל מביאים, ועיקר הטעם שנכתבו הוא על מנת ללמדנו את הנהגת הקב"ה ומידותיו בבריאה. וזה נקרא ידיעת ה', דלא שייך בעצמותו יתברך עניין המידות, אלא רק כלפי איך שהוא מתנהג עם הנבראים ועם הבריאה. יש הרבה בתורה ובחז"ל בעניין הנהגתו יתברך עם הבריאה, והכול זה להכרת הבורא, לראות את אופן הנהגתו.

עובד השם אמיתי

הנה בסימן טוב ובשעה טובה מתחילים כל עם ישראל את התורה הקדושה והמתוקה מראשיתה. שואלים רבותינו ז"ל: הלא התורה היא ספר הוראות וחוקים כיצד ינהג היהודי בחיי היום יום וכיצד עליו לעבוד את ה', ואם כן היינו מצפים שהתורה תתחיל מיד בסדר המצוות וההוראות. אך במקום זאת, פותחת התורה בספר שלם, ספר בראשית אשר כולו מעשי אבותינו ופעולותיהם, כמעט ללא מצוות או הוראות! מדוע...!! עונים בעלי המוסר תשובה אדירה ומחייבת – ה' יתברך אינו רוצה אנשים שיעבדו אותו ויקיימו מצוותיו כרובוטים, בשביל כך יש לו מלאכים עושי רצונו. יותר מכל, רוצה הוא אנשים שמלבד קיום המצוות יהיו בעלי לב ורגש המלאים במידות ודרך ארץ הנזהרים בכבודם של סובביהם וקרוביהם. רק באנשים כאלו תתקיים התורה. על כן, הקדיש הבורא יתברך ספר שלם בתורתו, ספר בראשית וזאת על מנת שנלמד תחילה את דרכי ההתנהגות והמידות הטובות של האבות, ורק אחר שנקנה בנפשנו את הדרך ארץ והמידות הטובות, אז נוכל לקיים את התורה כפי שרוצה ה', כעובד ה' אמיתי. המידות, הליכות והדרך ארץ – הם המפתח ליהודי האמיתי! מספרים כי לגאון הקדוש, ה'חזון איש', היה מניין קבוע בביתו לתפילת מנחה מידי יום בשעה 11:00. אל המניין היו מתאספים אנשים שונים, כשביניהם נמנו אף ה'סטייפלר' הקדוש, הלא הוא ר' יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל, שהיה גיסו של ה'חזון איש. 'יום אחד, כאשר היתה השעה רבע לאחת, ובעוד כמה דקות תחול תפילת המנחה, קם ממקומו ה'סטייפלר' הקדוש ועמד לעזוב. הכל הביטו זה בזה וניסו לעצור בעדו, שהרי היה הוא בדיוק העשירי למניין". כבוד הרב, אנא הישאר לתפילה שהרי אתה עשירי, ובלעדיך לא יהיה המניין וה'חזון איש' ושאר המתפללים יצטרכו להתפלל ביחידות!". "אני מצטער", אמר ה'סטייפלר' לסובבים, "אך קבעתי בשעה אחת עם אינסטלאטור האמור להגיע לביתי". הכל היו המומים – ה'סטייפלר' הקדוש מוכן לבטל תפילה מניין בשביל אינסטלאטור?! הרי שדבר כזה לא אופייני למי שידוע לכל כאחד מגדולי הדור". אולי ידחה הרב את האינסטלאטור ברבע שעה, ובכך נרוויח כולנו תפילת מנחה במניין הקבוע בה אנו רגילים מידי יום, ובפרט ה'חזון איש' הקדוש אשר יוכל להתפלל כהרגלו ולא יצטרך הוא לתור אחר מניינים במקומות שונים!", ניסו הכל להפציר ברב. "אני מצטער, אך אני לא חושב שמותר לי להתפלל כך, כאשר בעל מלאכה שהזמנתי ימתין לי לריק ויצטער בינתיים שבטל הוא ממלאכה ומפסיד הוא כסף. תפילה כזו אינה עושה נחת רוח לה". מיד רצו כמה מהמתפללים אל ה'חזון איש' והציעו לפניו את המקרה, כששאלתם בפיהם מה הנכון לעשות במקרה שכזה. ה'חזון איש' לא חשב פעמיים ואמר מיד: "וודאי כי במקרה שכזה אסור להישאר ולהתפלל על חשבוננו של האינסטלאטור הממתין לשוא ומצטער מכל רגע של עיכוב". (מתוך ארגון 'דרשו') כך מתנהג גדול דור, וכך צריך לשאוף לנהוג כל יהודי – לא לחשוב תמיד על עצמי: עכשיו יש לי מניין... עכשיו זה הזמן שלי... כאשר יש יהודי שבעקבות כך יצטער או יוזק. קודם תהיה אדם ואח"כ תתפלל. מספרים כי אף פעם אחת הוזמן ה'סטייפלר' להיות סנדק בברית מילה, ועל כן שלחו לו מונית שתקח אותו למקום. ה'סטייפלר' החל להתארגן לברית, אלא שלפתע הודיע אחד מבני ביתו: "הרב, המונית הגיע, היא למטה". "ה'סטייפלר' שלא הספיק להתארגן בשלמות, נעל את הנעליים במהירות, כשהוא לא גרב את הגרביים וירד מיד למטה אל נהג המונית. כשהגיע לברית ראו הכל את גדול הדור יושב כסנדק עם נעליים, אך ללא גרביים והשתוממו על המחזה הלא נעים. לאחר מכן, כששאלו את הרב על כך, ענה הוא ואמר: "יכלתי לגרוב גרביים ולגרום לנהג המונית שיחכה לי עוד חצי דקה, אבל לא הייתי מסוגל, כי כיצד אני יכול לצער נהג הממתין לנסיעות רבות ולגרום לו להמתנה נוספת וצער". איזו גדלות! נלמד מכך ונזכה לשנה של ברכה ואושר!

אצבע משמיים

בפרשת השבוע מסופר כי קין, בנו של אדם הראשון, הרג את הבל אחיו. אחרי שהתגלה אליו ה' והוכיחו על מעשיו, עשה קין תשובה והצטער על מעשהו. הקב"ה אומנם העניש אותו על מנת לכפר על מעשיו, אך נתן לו 'אות' ושמירה מיוחדת משמיים בכדי שבעלי החיים ושאר היצורים לא יזיקו אותו עקב המעשה שעשה. על הפסוק בפרשה: "וישם ה' לקין אות, לבלתי הכות אותו כל מוצאו", פירש האדמו"ר מלכאוויטש זצ"ל ואמר: "כי הנה המאמין באמונה שלמה בבורא יתברך שמו לא ישבר לבו מכל אשר יקרהו, אם בהפסד ממון או בשאר מיני היזק והפסד שנשעה לו על ידי רעהו, בידעו שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה, אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, נמצא שלא פלוני עשה זאת, וגם חלילה מלומר שנעשה הדבר מעצמו, אלא הכל 'בדבר ה' נעשה', לטובתו השלימה. וזה הביאור בפסוק: "וישם ה' לקין אות" – אות אמונה טהורה, וממילא 'לבלתי הכות אותו כל מוצאו', שלא יכה לבו אותו בכל דבר שימצאהו, כי ידע ויכיר כי הכל מאתו יתברך שמו. "את המעשה המדהים הבא סיפר הגה"צ ר' אלימלך בידרמן שליט"א: "היה זה בשנה שעברה, בתחילת שנת התשע"ו, ערב חג הסוכות, בעיר 'ויליאמסבורג'. באחת השכונות היהודיות, הזמינו תושבי הבניין מנקה גוי בתשלום על מנת שינקו את חצר הבניין מכל לכלוך ופסולת. בעוד מספר ימים יחול חג הסוכות ורחבת הגינה בבניין התמלאה בערימות רבות של עלים וענפים מהעצים הרבים הפרוסים בה, כך שרק על ידי ניקיון יסודי המלווה בעמל רב, יוכלו השכנים להעמיד את סוכותיהם בגינה. הפועל הגוי הגיע ובמשך יום שלם עבד מבוקר ועד ערב על ניקיון החצר בעמל וטורח. בסופו של יום הבריק המנקה את כל הגינה, כך שרחבת החצר היתה פנויה להעמיד בה את סוכותיהם של כל השכנים. ועד הבניין שילם לגוי את שכרו, והלה הלך לביתו. והנה, כמה דקות לאחר מכן, ירדו מספר שכנים לראות את ניקיון החצר, אך לתדהמתם הרבה הם רואים כי כל הלכלוך הרב שהצטבר מהענפים והעלים הושאר על ידי המנקה באחת הפינות של החצר, עד כדי כך שהוא נערם לגובה של כמעט מטר, ולא נלקח לאשפה המרכזית של הרחוב, כפי שסוכם עם המנקה הגוי. הדיירים כעסו על כך מאד, אך המנקה כבר הלך לדרכו ולא שב. ויכוח החל להתפתח בין הדיירים, שהחלו להאשים ולכעוס זה על זה, מי אשם בכך שהמנקה הגוי לא סיים את מלאכתו, אך את הנעשה אין להשיב. לבינתיים, החלו השכנים להעמיד את סוכותיהם בזה אחר זה. בחור אחד, שנמנה בין אחד מדיירי הבניין ירד אף הוא לבנות את סוכת משפחתו. באמצע עבודתו, בעת אשר נעמד הוא על סולם גבוה במיוחד המגיע עד לגובה של כ-4 מטר, הרגיש הוא לפתע כי הסולם אינו יציב והחל מתנדנד. מיד מתוך לחץ ובהלה, תפס הוא בקורת ברזל שהיתה לידי ונעזב את הסולם. לצערו הרב, מוט הברזל לא היה יציב מספיק והלה נפל מגובה אדיר ישר אל הרצפה. אמו של הבחור שראתה אותו מביתה נופל מגובה רב, החלה לצעוק לכל עבר ולהזמין את אנשי ההצלה. אנשי ההצלה הגיעו במהירות, אך להפתעתם הם רואים את הבחור הולך על רגליו בריא ושלם ללא פגע. משמיים גלגלו את הדבר שהבחור נפל מגובה עצום, אך נפילתו היתה על הר האשפה שישכח' הגוי לפנות, עליו רבו השכנים מי אשם בכך. זה הדבר שהציל את חייו, מפגיעה קשה ואף ממוות. ('באר הפרשה') ראו זאת כל השכנים והודו כולם פה אחד ואמרו: "ה' הוא האלוקים" – ה', שהוא מידת הרחמים, הוא 'האלוקים', מידת הדין. שגם לפעמים רואים דבר שנראה כעוולה וצער שנעשה לנו, אם נשכיל לדעת שהכל נעשה על ידי הבורא, וגם הר האשפה הזה שנערם לפתע בחיינו ועוצר אותנו, אף הוא מכוון מהשמיים לטובתנו, והוא זה שעתיד להציל את חיינו בהמשך, כי כל מה שעושה ה', ה-כ-ל, כולל הכל לטובה ובהשגחה". אין אדם נוקף אצבעו מלמטה", קובעת הגמרא בחולין (ז,ב), "אלא אם מכריזין עליו מלמעלה" – הכל מוכרז משמיים, הבריאה צועקת אמונה, ויש מלך לעולם, ועלינו רק להכיר בכך ולקבל ממנו הכל באהבה גדולה!

פיך מפיק מרגליות

הלכות שמירת הלשון לאוין ג

ועובר גם המספר במה שכתוב (דברים כ"ד ח'): השמר בנגע הצרעת לשמור מאוד ולעשות. ופרשו בספרא, שמה שכתבה התורה לשמור מאוד, הכוונה שלא לשכוח מליזהר בלשון הרע, שלא תבוא עליך הצרעת על ידי סיפור זה.

הלכות שמירת הלשון לאוין ד

ועובר גם המספר והמקבל בלאו (ויקרא י"ט י"ד) "לפני עוור לא תתן מכשול". כי כל אחד נותן מכשול בפני חברו, שיעבור על לאוין המפורשין בתורה. אך יש חלוק בזה בין המספר והמקבל בזה. שהמספר עובר בלאו בין היו השומעים מועטים או מרובים, ואדרבה ככל שיתרבו השומעים כן גודל הלאו. לא כן המקבל, ייתכן שאין עובר אלא רק אם הוא לבד, שאם לא היה מקשיב לא היה למספר למי לספר הלשון הרע. אבל אם יש שומעים אחרים, ייתכן שאין עובר על לאו זה אלא רק על שאר לאוין המפורשין בפתיחה זו. וכל זה אם בא לאחר תחילת הסיפור, אבל אם היה מתחילה, בוודאי עובר בכל האופנים כי על ידו התחיל האיסור. ועל כל פנים צריך להיזהר מחבורות כאלה, שלא לישוב עמהם כי בשמים כולן נכתבין בשם חבורת רשע. כי כן מובא בצוואת רבי אליעזר הגדול שצוה להורקנוס בנו וזה לשונו: בני, אלא תשב בחבורות האומרים גנאי מחבריהם, כי כשהדברים עולים למעלה - בספר נכתבין וכל העומדים שם נקראים בשם חבורת רשע.

"כל השונה הלכות בכל יום – מובטח לו שהוא בן העולם הבא"

קריאת התורה

מי הם העולים לתורה

הפסול לעדות מחמת שעבר במזיד על איסור לא תעשה מן התורה, כגון שמגלח זקנו בסכין, מצטרף לשבעה עולים לספר תורה. אבל המחלל שבת בפרהסיא [בגלוי, בפני עשרה יהודים] או אפיקורוס שאינו מאמין בדברי חז"ל, אינו מצטרף לשבעה עולים, אך רשאים להעלותו "מוסיף" אחר שעלו שבעה עולים כשרים. ועונים 'אמן' אחר ברכותיו. ואולם, חתן שרגילים להעלותו שלישי, ואם לא יעלוהו, יש חשש שתפרוץ מחלוקת, יעלוהו, אך יוסיפו על מנין העולים עוד יהודי אחד כשר

גלילה

אסור לאחוז בגוף הקלף של הספר תורה, ולכן אין לגוללו בלי מטפחת (שבת ב רסו). אולם אם הוצרכו לגוללו לפרשה רחוקה, ואי אפשר על ידי מטפחת - המיקל לגוללו בידיו, ובפרט כשנטל ידיו, יש לו על מה לסמוך.

מתוך השבת בהלכה ובאגדה

• ממה הכי נהנית בספר ?

מהסנדביץ' שאכלתי תוך כדי קריאה...

• איש אחד רצה מאוד סוס והלך לחוות סוסים.

הוא ראה סוס יפה מאוד ומהיר ושאל את המוכר:

"כמה יעלה לי הסוס הזה?"

המוכר אמר שהוא יימכור לו במחיר זול,

האיש מיד שילם בעבור הסוס. עלה עליו ואמר לסוס "דיו!"

המוכר ראה שהסוס לא זז ממקומו, פנה אל האיש ואמר לו "הסוס לא מבין מה זה דיו. אם אתה רוצה שיידהר

אז תגיד "תודה לאל", וכשאתה רוצה שהסוס יעצור תגיד

"אמן". האיש אמר תודה לאל, והסוס דהר במהירות רבה

עד שלפתע האיש ראה קצה של תהום... נלחץ ואמר לסוס "עצור"

סוס בבקשה עצור.. הלואי אמן שתעצור!

הסוס נעצר ממש ממש לפני התהום ואז האיש נאנח לרגע

ואמר: "תודה לאל..."